

TARYBŲ LIETUVOS KNYGOS TARPTAUTINĖSE IR UŽSIENIO
PARODOSE BEI KONKURSUOSE
1940—1972 M.

VANDA STARKŪNAITE

Per 32 metus nuo Lietuvos priėmimo į Tarybų Sąjungos sudėtį mūsų respublikos knygų leidyboje įvyko aki-vaizdžių pakitimų. Kiekvienais metais Lietuvoje išleidžiama apie 2.000 pavadinimų knygų bendru 15 milijonų egzempliorių tiražu, arba po 5 knygas vienam respublikos gyventojui¹. (Buržuazinėje Lietuvoje 1938 m. išleistos 1.299 pavadinimų knygos².) 1940—1972 m. Tarybų Lietuvoje iš viso išleista 47.201 pavadinimo knygų bendru 328 milijonų tiražu³. Reikia pažymėti, kad knygų leidyba vystėsi netolygiai, nes Didysis Tėvynės karas suardė kūrybinius planus ir sumanymus, atstatomieji darbai užtruko maždaug iki 1950 metų (išleista 1.073 pavadinimų knygos). Apie 43% LTSR knygų produkcijos išleidžia pagrindinės leidyklos — „Vaga“, „Mintis“, „Šviesa“. Kitą mokslinę, mokomąją, metodinę, bibliografinę, informacinę literatūrą išleidžia įvairios mokslo ir kultūros įstaigos. Knygos spausdinamos K. Poželos, V. Mickevičiaus-Kapsuko, „Vaizdo“, „Pergalės“ ir kitose spaustuose.

Tarybų Lietuvos leidinių tarpe svarbią vietą užima V. I. Lenino darbai; per 1940—1969 metus išleisti 125 atskiri Lenino darbai bei jų rinkiniai, o priskaičiuojant pakartotinius leidimus — 191 knyga bendru 2 milijonų 70 tūkstančių egzempliorių tiražu⁴. 100-osioms V. I. Lenino gimimo metinėms Lietuvos knygų leidėjai paskyrė daugiau kaip 50 naujų knygų: išleista ne tik daugelis Lenino darbų, bet ir originalių leidinių, pvz., lietuvių poetų eilėraščių rinkinys „Daina apie Leniną“ (1969), „Leninas. Lietuvių dailininkų darbai“ (1970) ir kiti⁵.

Bene gausiausiai Lietuvoje išleidžiama grožinė literatūra (per 1972 m. išleista 191 autoriaus 236 knygos, bendru 5,7 milijono egz. tiražu⁶). Kalbos barjerai nebeskiria šiandien lietuvių skaitytojo nuo rusų literatūros lobių, broliškų tarybinių tautų literatūros, pasaulinės literatūros klasikų. Gražiai apipavidalinti ir nemažais tiražais skaitytoją pasiekia originalūs lietuvių autorių veikalai. Už aukšto idėjinio meninio lygio kūrinius lietuvių rašytojai ne

¹ Valstybinio Spaudos komiteto pirmininko pavaduotojo M. Požarsko papildomas pranešimas.—Kn.: Pirmasis Lietuvos TSR kultūros darbuotojų suvažiavimas. V., 1971, p. 44.

² Vienkartinį leidinių produkcija 1938 m.—„Bibliografijos ži 1939, Nr. 6, p. 181.

³ Bendroji 1940—1972 m. Lietuvos TSR knygų produkcija.—Leid.: Lietuvos TSR spaudos statistika. 1972. V., 1974, p. 6.

⁴ Произведения В. И. Ленина на литовском языке.—В изд.: Печать Советской Литвы. В., 1970, с. (8).

⁵ Там же, с. (2).

⁶ 1972 m. grožinės literatūros suskirstymas pagal tautas.—Leid.: Lietuvos TSR spaudos statistika. 1972. V., 1974, p. 27.

kartą apdovanoti premijomis: 1962 m. E. Mieželaičiui įteikta Lenino premija, 4 Lietuvos rašytojai yra TSRS Valstybinių premijų laureatai, 24 gavo respublikines premijas, 12 jaunų rašytojų Lietuvos Komjaunimo premijos laureatai, 2 įteikta V. Mickevičiaus-Kapsuko premija⁷. Lietuviai poeziją ir prozą galima skaityti 32 TSRS tautų kalbomis ir daugiau kaip 20 užsienio kalbų⁸. Šiandien lietuviškos knygos leidėjai, įnešdami indėlį į bendrą Tarybų šalies knygų lobyną, gali didžiulius ne tik leidinių įvairovę, didelius knygų tiražais, bet ir aukštą spausdinimo, meninio apipavidalinimo, iliustravimo kokybę.

VKP(b) CK nutarimas dėl poligrafinio leidžiamųjų knygų apipavidalinimo pagerinimo 1945 m. liepos mėnesį⁹ teigiamai paveikė tolesnį lietuviškos knygos vystymąsi. Kai kurie senesnės kartos dailininkai ir toliau darbavosi lietuviškų knygų apipavidalinimo srityje. Štai 1947 m. dailininkas A. Kučas pabaigė dar buržuazinius metais pradėtas kurti iliustracijas Aišbės „Bričkai“¹⁰. Dailininkai iliustruoja knygas populiaria Lietuvoje medžio raižinių technika: J. Kuzminskis sukuria iliustracijas K. Borutos „Baltaragio malūnui“ (1945), V. Jurkūnas D. Poškos knygai „Muzikas Žemaičių ir Lietuvos“ (1950), K. Donelaičio „Metams“ (1956) ir t. t. Nuo 1960 metų į lietuvių iliustratorių gretas įsijungia nauji dailininkai, kurie naudoja įvairesnę iliustravimo techniką. Prasideda brandžiausias lietuviškos knygos laikotarpis. Lietuvos poligrafija drauge su stambiausiomis

šalies leidyklomis ima pirmauti Tarybų Sąjungoje.

Poligrafinio atlikimo kokybę, meniską ir išraiškingą lietuviškos knygos apipavidalinimą skatina kasmetiniai sąjunginiai gražiausių leidinių konkursai, parodos bei pačių geriausiųjų atrinkimas į tarptautines parodas, muges, konkursus. Knygų leidybos, propagandos, platinimo problemomis dar labiau susirūpinta Tarptautiniais knygų metais (1972 m.).

Šiame straipsnyje stengiamasi apibendrinti tarybinių lietuviškų knygų eksponavimo užsienyje faktus, jų pasisekimą ir nesėkmių priežastis.

Tarybų Lietuvos spauda ir parodos užsienyje patenka įvairiais keliais: Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Valstybinio leidyklų, poligrafijos ir knygų prekybos reikalų komiteto, Lietuvos TSR Liaudies ūkio pasiekimų parodos direkcijos, Lietuvos Draugystės ir kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugijos, Lietuvos TSR Kultūros ministerijos, didžiausių LTSR bibliotekų dėka ar tarpininkaujant sąjunginiam susivienijimui „Meždunarodnaja kniga“.

Pažangūs Amerikos lietuviai pastoriai seka Tarybų Lietuvos spaudą ir prisideda prie jos propagavimo, eksponuodami leidinius parodose, paminėdami lietuviškų knygų jubiliejus. Viena pirmųjų tarybiniais metais parodų užsienyje vyko 1943 m. gruodžio 18—19 d. Niujorke (JAV) Amerikos demokratinių lietuvių suvažiavimo metu, kur buvo eksponuota lietuviška spauda, leidžiama Tarybų Sąjungoje ir vokiečių okupuotoje Tarybų Lietuvoje¹¹.

⁷ Лауреаты... — В изд.: Печать Советской Литвы. В., 1970, с. (12—14).

⁸ Renčys S. Lietuvių rašytojų kūriniai socialistinių šalių leidyklose.— „Naujos knygos“, 1972, Nr. 6, p. 2 (virš.).

⁹ О полиграфическом оформлении книг. Постановление ЦК ВКП (б).— В сб.: Советская печать в документах. М., 1961, с. 343—346.

¹⁰ Korsakaitė I. Lietuvių tarybinė lakstinė ir iliustracinė grafika 1956—1964 metais.— Leid.: Iš lietuvių kultūros istorijos. Kn. 5. Tarybinio meno keliu. V., 1968, p. 91.

¹¹ Amerikos demokratinių lietuvių suvažiavimo metu suruoštoje spaudos parodoje.— „Tiesa“, 1944, bal., Nr. 15—16, su nuotr.

Knygos yra viena iš kultūros pasireiškimo formų, todėl įvairiose pasaulinėse parodose, mugėse, kultūros ir meno dekadose, įvairiausiuose renginiuose, kuriuose reikia reprezentuoti šalį ar tautą, jos užima vieną iš pagrindinių vietų kitų eksponatų tarpe. Tarybų Lietuvos knygų produkcija, dėl savo dailaus apipavidalinimo išsikovojo visasąjunginį pripažinimą, dažnai patenka į užsienyje organizuojamas parodas. Visose šiose parodose eksponuojamoms knygoms skirta graži ir svarbi misija — supažindinti su krašto gamta, žmonėmis, socialinės pramonės ir žemės ūkio išvystymu, tarybinės

santvarkos ypatumais. Kartais jos tampa komerciniu objektu, propagandos priemone ar ideologinės kovos ginklu. Todėl ir reprezentacinės parodos leidiniai atrenkami atsižvelgiant daugiau į jų turinį ir informatyvumą, negu į jų poligrafinį apipavidalinimą. Skirtingai nuo konkursinių parodų, reprezentacinėse eksponatai specialiai nevertinami. Atskirų lankytojų, prekybinių firmų atstovų, poligrafijos specialistų įrašai parodų atsiliepimų knygose beveik neskelbiami mūsų spaudoje, nors kritiškas jų vertinimas tik padėtų knygų leidėjams tobulinti savo produkciją, atskleistų domėjimąsi spauda.

Knygų parodos kultūros ir meno dekadose

Knyga yra dažnas kultūros ir meno dekadų, kurias organizuoja užsienyje Tarybų Lietuva, dalyvis.

1957 m. birželio 22 — liepos 1 d. LTSR kultūros dekadose Lenkijos Liaudies Respublikoje metu Poznanės A. Mickevičiaus v. universiteto bibliotekos darbuotojų iniciatyva buvo atidaryta senųjų lietuviškų spaudinių (nuo XVI a. pab.) ir kitų lituanistinių leidinių paroda¹².

Kartais dekadose dalyvaudavo visos trys Pabaltijo respublikos. Pavyzdžiui, 1958 m. birželio 1—12 d. d. Rumunijos Liaudies Respublikoje vyko Pabaltijo tarybinių respublikų meno dekada, kurios metu Rumunijos—Tarybų Sąjungos draugystės rūmuose buvo atidaryta bendra knygų paroda¹³. Čia eksponuotos lietuviškos vaikų knygos, kai kurių rašytojų (Salomėjos Nėries ir

kitų) raštai. Knygos patraukė lankytojų dėmesį, ir parodos lankymo laikas buvo pratęstas iki mėnesio pabaigos.

Lietuviškos knygos eksponuotos Erfurte (VDR) 1965 m. rugsėjo 15—25 dienomis vykusioje LTSR kultūros dekadose¹⁴. Ta proga vokiečių kalba pasirodė leidinys, skirtas lietuvių kultūriniam gyvenimui aptarti¹⁵.

1970 m. LTSR kultūros dienos tolimoje Mongolijos Liaudies Respublikoje buvo pagrindinis tradicinio Mongolijos—Tarybų Sąjungos draugystės mėnesio akcentas. Kultūros dienų proga veikė nors ir kukli, tačiau skoningai apipavidalinta ir vykusiai parinkta lietuvių dailės, fotografijos ir knygų paroda (dailininkas I. Budrys, architektas V. Vizgirda)¹⁶.

Knygos apie Lietuvą, jos istoriją, meną, folklorą dažnai pateikiamos lietu-

¹² Lenkijoje. (Kronika).—„Literatūra ir menas“, 1957, birž. 29, p. 5.

¹³ Laurinaitis S. Baltijos alsavimas prie Dunojaus.—„Tiesa“, 1958, birž. 22.

¹⁴ Lietuvos kultūros dienos VDR.—Leid.: Literatūros ir meno metraštis. 1966. V., 1966, p. 234—235.

¹⁵ Tage der litauischen Kultur. (Erfurt, 1965). 34 p. su iliustr. ir žemėl.

¹⁶ Žukauskas A. Kursas į saulę.—„Pergalė“, 1970, Nr. 12, p. 178—179.

vių liaudies meno ir suvenyrų parodose, pvz., Prahoje 1967 metais¹⁷, Katable (Orisos valstija, Indija) 1968¹⁸, Berlyne 1969 ir t. t.

Atskirai reikia paminėti parodą „Lietuva-70“, skirtą V. Lenino gimimo 100-ųjų metų ir Tarybų Lietuvos 30-me-

čio paminėjimui, veikusią nuo 1970 m. rugpiūčio 21 d. Erfurte. Už išpūdingą Tarybų Lietuvos pasiekimų demonstravimą paroda „Lietuva-70“ buvo apdovanota Valstybine VDR premija¹⁹. Šis aukštas apdovanojimas iš dalies tenka ir ten eksponuotoms knygoms.

Lietuviškos knygos tarptautinėse mugėse

Tarptautinėse pramonės mugėse šalia Tarybų šalies liaudies ūkio gaminių dažnai eksponuojamos knygos bei kiti kultūrinius laimėjimus reprezentuojantys eksponatai.

1968 m. rugpiūčio 6—24 dienomis Londone vyko Tarybų Sąjungos prekybos ir pramonės paroda su devizu „Per prekybą — į taiką ir savitarpio supratimą“. Lietuvos skyriuje buvo parodyti ne tik pramonės gaminiai, bet ir knygos: vadovėliai, mokslo darbai, turistinė literatūra, lietuvių literatūros klasikų ir šiuolaikinių rašytojų kūriniai, taip pat grožinių veikalų vertimai iš kitų kalbų, jų tarpe ir anglų klasikų bei šiuolaikinių rašytojų knygos²⁰. Ypač lankytojai susidomėjo S. Krasausko iliustruotais V. Šekspyro „Soneitais“²¹. Iš viso ekspozicijoje buvo apie 100 lietuviškų knygų²². Tarybų Lietuva specialiai parodai išleido prospektą anglų kalba²³.

Lietuvos TSR Liaudies ūkio pasiekimų parodos direktcijos darbuotojai (tarpininkaujant sąjunginiam susivieni-

jimui „Meždunarodnaja kniga“) parinko ir išsiuntė lietuviškus leidinius ne tik į Londono, bet ir į kasmetines Leipcigo, Varšuvos muges, 1969 m. į Sofijos, 1972 m. į Poznanės²⁴ ir Santjago²⁵ muges.

Žinoma, kad jau 1957 m. Leipcigo mugėje eksponuotos daugelio lietuvių rašytojų knygos²⁶, kad 1966 m. gražiausių leidinių tarpe minima S. Krasausko iliustruota E. Mieželaičio eilėraščių knyga „Žmogus“ (išleista Maskvoje rusų k.)²⁷.

Dėl eksponatų gausumo 1967 m. Leipcigo mugės galima pavadinti pasauliniu prekybos forumu. Šioje mugėje lietuviškai knygai atstovavo poezijos rinktinė „Manoji Lietuva“, „Minties“ leidyklos leidiniai „Lietuva šiandien“, „Vilniaus šiokiadieniai“ ir daugelis kitų²⁸. Mugei baigiantis, įvyko tarybinių knygų aptarimas. VDR Vaikų knygų leidykla („Kinderbuchverlag“) susidomėjo lietuviškais leidiniais ir pasiūlė pasikeisti 5 geriausiomis knygomis ir jas išleisti. Tai, kad lietuviška

¹⁷ *Jakelaitis V.* Čekoslovakija vertina mūsų meną.—„Tiesa“, 1967, vas. 19.

¹⁸ Interviu su Lietuvos Draugystės ir kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugijos prezidento pirmininku Ramojumi Petrausku.—„Literatūra ir menas“, 1968, birž. 1.

¹⁹ *Pyгyнкac A.* Премия — выставке.— «Правда», 1970, 12 окт.

²⁰ *Baltakis A.* Viešnage Anglijoje.—„Pergalė“, 1968, Nr. 9, p. 187—188.

²¹ *Rinkus A.* Raudona vėliava viršum Erls-Korto.—„Tiesa“, 1968, rugp. 17.

²² *Leonas B.* Lietuva Londono parodoje.—„Mokslas ir technika“, 1968, Nr. 7, p. 4—7.

²³ *Jakelaitis V.* Lithuania-London. 68. V., „Mintis“, (1968). 59 p. su iliustr.

²⁴ *Jakelaitis V.* Prasmingai ir našiai.—„Bibliotekų darbas“, 1973, Nr. 2, p. 4.

²⁵ *Vizgirda V.* Sėkmingi mėnesiai Santjago.—„Literatūra ir menas“, 1973, sausio 27, p. 11, su nuotr.

²⁶ *Mirkinas V.* Lietuviška knyga užsienyje.—„Jaunimo gretos“, 1957, Nr. 7, p. 12.

²⁷ *Mieždynarodowe Targi Książki.*—„Trybuna Ludu“, 1966, 17 maja. Parašas: Z. K.

²⁸ *Stepanauskas L.* Leipcigo egzaminas išlaikytas puikiai.—„Tiesa“, 1967, kovo 16.

knyga rado gerbėjų seniai aukšta poligrafinė kultūra pasižymėjusioje šalyje — didelis prekybinės mugės nuopelnas.

1972 m. lietuviškos knygos vėl susilaukė išskirtinio dėmesio. Leipcigo mugės spaudos konferencijoje buvo pabrėžta, kad leidykla „Volk und Welt“, išleidusi lietuvių literatūros vertimus, įrodė, „kokie lobiai slypi nacionalinėse tarybinių tautų literatūrose“²⁹. Ekspонатų tarpe išsiskyrė ženkleliu „naujovė“ pažymėta S. Nėries knyga „Mama, kur tu?“ (ilustracijos K. Juodikaičio).

Varšuvos mugėse (kaip galima at-

sekti iš spaudos) lietuviškos knygos pasirodo nuo 1963 m.³⁰, o po 2 metų vien tik „Vagos“ leidykla eksponavo arti 200 knygų³¹. Lenkų spauda palankiai rašė apie M. K. Ciurlionio kūrinių reprodukcijas, dailininkės S. Valiuvienės sukurtas iliustracijas³². 1967 m. Tarybų Lietuvos leidyklos Varšuvoje eksponavo virš 100 knygų³³. Nemažiau jų būta ir XIII³⁴ bei sekančiose mugėse.

Lietuviškų leidinių eksponavimas tarptautinėse mugėse prisideda prie jų populiarinimo užsienyje, o sudaryti prekybiniai kontraktai ir knygų leidimo sutartys — prie jų platinimo.

Pasaulinės „EKSPŪ“ parodos

Pasaulinėse „EKSPŪ“ parodose dalyvaujančios šalys paprastai demonstruoja naujausius laimėjimus ekonomikos, kultūros, mokslo, statybos ir kitose srityse.

1967 m. Monrealyje Tarybų Sąjungos ekspozicijai buvo parinktas devizas „Viskas žmogaus vardan, žmogaus labui“³⁵. Tarybinio paviljono „Kultūros ir meno“ skyriuje buvo eksponuojama apie 600 knygų ir albumų — 40 iš jų — lietuviškų (pagal poligrafinės produkcijos skaičių Tarybų Lietuva užėmė antrą vietą kitų respublikų tarpe). Birželio 23 d., švenčiant Tarybų Lietuvos dieną parodoje, ekspozicija papildė 12 periodinių leidinių, daugiau kaip 130 geriausiai apipavidalintų knygų: K. Donelaičio, Žemaitės,

V. Krėvės, P. Cvirkos ir šiuolaikinių lietuvių rašytojų kūriniais, kitų tautų rašytojų kūrinių vertimais, mokykliniais vadovėliais, moksliniais veikalais³⁶.

Pasaulinėje parodoje „EKSPŪ-70“, surengtoje Osakoje (Japonija) su devizu „Progresas ir harmonija žmonijai“ — lietuviškos knygos atstovavo apie 60 leidinių iš įvairių mokslo šakų: politinė, grožinė, mokslinė literatūra, dailės, architektūros, meno leidiniai³⁷.

Lietuviški ekspонатai pasaulinėse „EKSPŪ“ parodose atspindėjo išaugusią respublikos knygų leidybą, vaisingą „Vagos“, „Minties“, „Šviesos“ leidyklų darbą, aukštą poligrafinę kultūrą.

²⁹ *Stepanauskas L.* Leipcigas nusilenkė knygai.— „Tiesa“, 1972, bal. 18.

³⁰ VIII Международная.— «Литературная газета», 1963, 23 мая.

³¹ Na X MTK.— „Trybuna Ludu“, 1965, 17 maja.

³² *Šniukas D.* Nusilenkiamie knygai.— „Tarybinis mokytojas“, 1965, birž. 13.

³³ Lietuviškos knygos tarptautinėje mugėje.— Leid.: Literatūros ir meno metraštis. 1968. Kn. 10. V., 1968, p. 230.

³⁴ *Kučinskis V.* Knygos, jų skaitytojai ir leidėjai.— „Tiesa“, 1968, geg. 30.

³⁵ „Ekspo-67“. Ką parodys Lietuva pasaulinėje parodoje.— „Tiesa“, 1967, vas. 28.

³⁶ Lietuva Monrealejo pasaulinėje parodoje.— „Tiesa“, 1967, bal. 20.

³⁷ *Левин Э., Хиенас М.* Куда зовет цветок сакуры...— «Советская Литва», 1970, 5 марта.

Nelengva surinkti duomenis apie parodas, kurias užsienyje organizuoja Tarybų Sąjungos susivienijimas „Meždu-narodnaja kniga“ ar Draugystės ir kultū-rinių ryšių su užsienio šalimis drau-gija. Pagal jų užsakymą knygos iš Lietuvos visuomet išsiunčiamos, tačiau tolesnis jų likimas dažnai būna nežino-mas, ne visada įmanoma nustatyti, ar jos tikrai buvo eksponuotos, ar ne, ne-kalbant apie tai, kokią vietą bendroje Tarybų Sąjungos parodose užima lietu-viška knyga. Tačiau, kiek leidžia spaus-dinti šaltiniai, pamėginsime aptarti ir šias parodas.

1957 m. Indijoje TSRS Rašytojų Są-junga ir Visasąjunginė draugija kultū-riniams ryšiams su užsieniu palaikyti surengė tarybinės literatūros parodą, į kurią buvo atrinkta ir lietuviškų kny-gų³⁸. Tais pačiais metais tarptautinėje knygų parodoje Londone lankytojų bu-vo pastebėta K. Poželos v. spaustuvės atspausdinta D. Kleino „Pirmoji lietu-viška gramatika“³⁹. 1960 m. tarybinių knygų ir žurnalų parodoje Londone eksponuotos 6 lietuviškos knygos⁴⁰, užregistruotos rusų ir anglų kalbomis išleistame kataloge⁴¹. Tiek pat lietuviš-kių knygų buvo eksponuota 1964 m. birželio 9—12 dienomis Prahoje tarp-tautinio pasitarimo vaikų estetinio auklėjimo klausimais metu vykusioje

parodoje⁴². Tai dailininkės L. Paš-kauskaitės iliustruota A. Žukausko „Debesų piemenė“, A. Steponavi-čiaus — K. Borutos „Jurgio Paketurio klajonės“, A. Surgailienės — Žemai-tės „Pasakos“ ir t. t.⁴³

Tarybinių knygų parodos, skirtos ru-siškos spausdintos knygos 400 metų ju-biliejui, vyko daugelyje socialistinių šalių. Iš šių parodų Rumunijoje ir Če-koslovakijoje katalogų matyti, kad įvairiuose skyriuose buvo ir lietuviškų leidinių⁴⁴.

1965 m. rugpiūčio 31 d. Kopenhago-je atidarytoje Pabaltijo respublikų kny-gų parodoje, skirtoje Tarybų valdžios atkūrimo Pabaltijy 25-mečiui, buvo eksponuojama nacionalinė visų trijų respublikų literatūra⁴⁵.

1968 m. rugpiūčio — spalio mėne-siais Urugvajuje veikė turtinga lietu-viškų knygų ir suvenyrų paroda, ku-rią surengė LTSR Draugystės ir kultū-rinių ryšių su užsienio šalimis drau-gija⁴⁶. Tarptautinių knygų metų pro-ga ši draugija parengė dviejų tipų kny-gų kompleksus po 90 ir po 102 egzemp-liorius ir išsiuntinėjo partneriams į įvairias pasaulio šalis: Prancūziją, Bel-giją, Austriją, Australiją, socialistines šalis. Šios siuntos, su eksponatų sąrašu atitinkama užsienio kalba, turėjo pa-

³⁸ *Mirkinas V.* Lietuviška knyga užsienyje.—„Jaunimo gretos“, 1957, Nr. 7, p. 12.

³⁹ *Karvelienė J.* Iš antrosios mokslinės-techninės konferencijos.—„Techninis biule-tenis“, 1958, Nr. 1, p. 8—9.

⁴⁰ Šešios gražiausios knygos.—Leid.: Literatūros ir meno metraštis. 1961. V., 1961, p. 290—291.

⁴¹ *Выставка советских книг и журналов. (М.), 1960. 168 с. Текст на рус. и англ. яз.*

⁴² „Birželio mėn. 9—12 d. d.“.—Leid.: Dailė. Kn. 6. V., 1965, p. 55.

⁴³ *Pasitarimas Prahoje.*—Leid.: Literatūros ir meno metraštis. 1965. Kn. 7. V., 1965,

p. 289.

⁴⁴ *Выставка советской книги. Бухарест-Тимишоара. (М., 1964). 403 с. Парал. текст на румынском яз.; Выставка советской книги. Прага. (М., 1965). 408 с. Парал. текст на чешском яз.*

⁴⁵ *Pabaltijo respublikų knygų paroda.*—Leid.: Literatūros ir meno metraštis. 1966. V., 1966, p. 233—234.

⁴⁶ *Petrauskas R.* Draugams užsienyje.—„Tiesa“, 1970, kovo 29.

lengvinti lietuviškų knygų ekspozicijos ruošimą.

Tarptautinėje „Šiuolaikinės poligrafijos technikos“ parodoje „Inpoligrafmaš-69“ Maskvoje, Tarybų Sąjungos ekspozicijos pradžioje išdėstyti gražiausių knygų tarpe randame S. Krausausko iliustruotus V. Šekspyro „Sonetus“⁴⁷. Čia eksponuojamos knygos bei kita spaudos produkcija turėjo akivaizdžiai parodyti tarybinės poligrafijos technikos galimybes.

Per daugelį pasaulio šalių persirito banga knygų parodų, skirtų V. I. Lenino gimimo šimtmečiui. Pagrindinę vietą jose užėmė proletariato vado veikalai ir knygos apie jo gyvenimą bei veiklą. Be to, ekspozicijose buvo ir grožinės literatūros, mokslinės-techninės literatūros, meno leidinių, vaikiškų knygų, geriausių tarybinių respublikų leidinių. (Paroda Budapešte ir kt.⁴⁸).

Parodose Tarptautiniams knygos metams pažymėti lietuviški leidiniai eksponuoti Prancūzijoje, Japonijoje, Čekoslovakijoje, Bulgarijoje ir daugelyje kitų kraštų.

Daug pasaulinės vaikų ir jaunimo literatūros sukaupė Miunchene esanti Junesko tarptautinė jaunimo biblioteka. Kiekvienų metų pabaigoje savo įėjomis biblioteka organizuoja gražiausių tų metų knygų parodą. Jos stenduose pabuvojo ir lietuviškos knygelės: 1965 m.—A. Surgailienės iliustruota P. Cvirkos pasakų skrynelė⁴⁹,

1969 m.—K. Kubilinsko „Gintarėliai“ ir kiti leidiniai⁵⁰. 1972 m. gegužės — birželio mėnesiais šioje bibliotekoje pirmą kartą VFR buvo surengta tarybinės vaikų literatūros paroda, kurią organizavo biblioteka drauge su TSRS vaikų literatūros ir meno darbuotojų asociacija. Tarp 1,5 tūkstančio eksponatų galėjai rasti ir lietuviškų: K. Kubilinsko „Varlę karalienę“, A. Matučio „Genių kalvę“, A. Vienuolio „Padavimus ir legendas“, J. Rainio „Aukso sietelį“, smulkiosios tautosakos rinktinės „Menu mįslę keturgyslę“ ir „Čir vir vir pavasaris“⁵¹.

Gausi ir spalvinga lietuviškos vaikų literatūros paroda (apie 170 leidinių) LTSR Valstybinės respublikinės bibliotekos iniciatyva 1972 m. buvo atidaryta Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, Berlyne⁵². Su ja galėjo susipažinti ir Erfurto, Greifsvaldo gyventojai. Specialiame, parodai skirtame kataloge doc. G. Raguotienės įžanginis straipsnis supažindina su vaikų literatūra Lietuvoje, o pateiktas gausiai iliustruotas sąrašas pristato eksponuojamus leidinius⁵³. Daugiau kaip 200 Tarybų Lietuvos bibliografinių leidinių, suskirstytų į 8 skyrius, 1972 m. spalio mėnesį buvo eksponuoti Bulgarijos Kirilo ir Metodijaus Nacionalinėje bibliotekoje⁵⁴. Galima paminėti bibliografines rodykles „Lietuvos TSR mokslininkų disertacijos“, „Lietuvos TSR Mokslų akademijos ir jos darbuotojų knygų ir straipsnių bibliografija“, „V. Lenino raštai lietuvių kalba“, „Lietuvos TSR

⁴⁷ Peldžius J. Parodoje apsilankius.—„Panevėžio tiesa“, 1969, rugp. 15.

⁴⁸ Tarybinė paroda Budapešte.—„Vakarinės naujienos“, 1970, lapkr. 3.

⁴⁹ Stepanauskas L. Petro Cvirkos knygos VFR.—„Tiesa“, 1965, gruod. 19.

⁵⁰ Druktenis A. Iš vaikų knygų pasaulio.—„Naujos knygos“, 1969, Nr. 1, p. 12.

⁵¹ Stasiukaitienė E. Tarptautinė jaunimo biblioteka.—„Bibliotekų darbas“, 1972, Nr. 8, p. 12—13.

⁵² Dubčianskienė S. Lietuvių vaikų literatūros paroda Berlyne.—„Bibliotekų darbas“, 1972, Nr. 7, p. 9—10.

⁵³ Katalog der Ausstellung der litauischen Kinderliteratur. V., 1972. 63 p. su iliustr.

⁵⁴ Poškutė B. Lietuva—Bulgarija.—„Bibliotekų darbas“, 1972, Nr. 12, p. 16.

istorijos bibliografija" ir daugelį kitų, užregistruotų parodos kataloge⁵⁵.

Lietuvos TSR MA Centrinė biblioteka 1972 m. balandžio 17 d. Varšuvoje surengė lietuviškos mokslinės knygos parodą⁵⁶ (apie 750 pavadinimų leidinių), taip pat suskirstytą į smulkesnius skyrius pagal mokslo sritis: istorijos,

medicinos, gamtos, chemijos, biologijos, geografijos ir t. t. Bene gausiausias buvo kalbos mokslo ir literatūros skyrius, kurį puošė 8-tomis lietuvių kalbos žodynas, K. Būgos, J. Jablonskio ir kitų kalbininkų darbai. Paroda turėjo tam tikrą komercinį pobūdį, nes buvo primami užsakymai eksponuotiems leidiniams įsigyti.

PARODOS-KONKURSAI

Dailininkų-iliustratorių, poligrafijos darbuotojų darbas oficialaus įvertinimo susilaukia įvairaus tipo parodose-konkursuose. Jei žiuri pastebi nors mažiausią poligrafinį defektą, tai ir dailininko darbas negali būti aukštai vertinamas. Nors ir labai liūdna, tačiau lietuviškiems leidiniams jau žinomas toks faktas. IV tarptautinėje knygų pa-

rodoje Leipcige 1965 m. dailininkės S. Valiuvienės triušas — A. Vienuolio knygos „Užkeiktieji vienuoliai“ iliustracijos — liko neįvertintos dėl įrišimo trūkumų. Tai skaudi pamoka, nes daugelis žiuri narių apie šią knygą kalbėjo kaip apie vertą aukso medalio⁵⁷.

Tarptautinės knygų parodos Maskvoje

1967 m. liepos 3—25 dienomis Maskvoje, Sokolnikų parke, vyko pirmoji Tarybų Sąjungoje Tarptautinė knygų paroda, skirta Didžiojo Spalio 50-osioms metinėms⁵⁸. Lietuvos TSR skyriuje buvo eksponuojama apie 300 knygų, išleistų per paskutiniuosius 5 metus. Dešimtį stendų užėmė visuomeninė-politinė, grožinė, mokslinė, žemės ūkio literatūra, vadovėliai, knygos vaikams ir meno leidiniai. Knygose pasakojama apie lietuvių tautos kovą už socializmą, prieš hitlerinius okupantus, apie respublikos laimėjimus tarybų valdžios metais. Daugelis monografijų ir informacinių leidinių išleisti pirmą kartą — „Lietuvos TSR istorija“ T. 3, „Lietu-

vos TSR fizinė geografija“ T. 2, „Lietuvių literatūros istorija“ T. 3. D. 2, „Lietuvių tautosaka“ T. 1—3 ir kt. Eksponuojamos knygos, išleistos Didžiojo Spalio jubiliejaus proga: B. Vaitkevičiaus „Socialistinė revoliucija Lietuvoje 1918—1919 metais“, P. Staro „Partizaninis judėjimas Lietuvoje Didžiojo Tėvynės karo metais“, rinkinys „Taip tėvai kovojo“ ir kt. Poligrafijos specialistai ir dailininkai susidomėję vartė gerai apipavidalintas ir puikiai išleistas knygas: „Sidabriniai rytmečiai“, „Knyga ir dailininkas“, „Lietuvių grafika. 1964—1965“ ir t. t.⁵⁹ Liepos 23 d.—Pabaltijo respublikų dieną — su parodos lankytojais susitiko Tarybų

⁵⁵ Tarybų Lietuvos bibliografija. Parodos katalogas. V., 1972. 40 p. Tekstas lygiagr. bulgarų k.

⁵⁶ *Markuza J.* Lietuvos mokslinės knygos paroda.—„Varnsos“, 1972, Nr. 7/8, p. 7.

⁵⁷ *Krukaltė R.* Daili inkas ir knyga.—„Naujos knygos“, 1966, Nr. 1, p. 32—33, su iliustr.

⁵⁸ *Povilaitis L.* Lietuviškos knygos pasaulyje.—„Tiesa“, 1967, liepos 23, su iliustr.

⁵⁹ *Bufas V.* Knyga — Spalio idėjų, taikos ir progreso palydovas. (Tarptautinė knygų paroda).—„Bibliotekų darbas“, 1967, Nr. 9, p. 24.

Lietuvos rašytojai, leidėjai, dailininkai: A. Maldonis, F. Bieliauskas, M. Požarskas, V. Bačėnas, P. Gudynas ir kiti žymūs kultūros darbuotojai bei Šiaulių miesto Jovaro liaudies dainų ir šokių ansamblis⁶⁰. Lietuvos knygų leidėjai už gerą meninį ir poligrafinį knygų apipavidalinimą apdovanoti 39 diplomais, „Spaudos žymūno“ ženkleliais ir garbės raštais⁶¹. Ivano Fiodorovo diplomą iškovoję S. Krasausko iliustruoti V. Sekspyro „Sonetai“. Parodos organizacinio komiteto pirmininkas G. Martirosianas pabrėžė, kad „Pabaltijo tarybinių respublikų knygų produkcija, turinti turtingas tradicijas, gali būti etalonu visos šalies knygų produkcijai“⁶². Parodos buklete randame statistinių duomenų apie Tarybų Lietuvos spaudą 1940—1966 metais⁶³.

Dar didesnė knygų ekspozicija surinkta Maskvoje 1970 m. tarptautinėje knygų parodoje, skirtoje 100-sioms V. I. Lenino gimimo metinėms, apie 20.000 eksponatų — 33 pasaulio šalių leidiniai⁶⁴. Parodos devizas — „Leninas ir revoliucinis pasaulio pertvarkymas“. Tarybų Lietuvos leidyklos į šią parodą atsiuntė daugiau kaip 300 knygų, tarp jų 41 tomą V. I. Lenino Raštų lietuvių kalba ir daugiau kaip 50 plakatų, albumų, reprodukcijų. „Kelią į tiesą atvėrė mums Leninas“, — šiais V. Montvilos žodžiais lyg devizu buvo pristatomas pirmasis lietuviškos ekspozicijos

skyrius, atskleidžiantis V. I. Lenino ir jo darbų įtaką Nemuno krašto liaudžiai, eksponuoti kai kurie darbai, išspausdinti nelegaliai, fašistinės diktatūros sąlygomis. Antrame skyriuje — knygos, pasakojančios, kaip Lietuvos darbo žmonės, marksizmo-leninizmo idėjų veikiami, kovojo už Tarybų valdžios atkūrimą, Lenino priesakų vykdymą, jų įgyvendinimą Lietuvoje. Ekonomikos ir kultūros suklestėjimą atspindėjo 3 skyriuje eksponuota literatūra. Gausus ir paskutinis ekspozicijos skyrius — „Apie Leniną dainą dainuojam“. Išleistas lietuviškos ekspozicijos katalogas⁶⁵ ir bukletas⁶⁶ padėjo lankytojams susipažinti su lietuviškų knygų leidimo duomenimis.

Lietuviška ekspozicija domėjosi ne tik lankytojai, bet ir žiuri: aukštas įvertinimas — Ivano Fiodorovo diplomą — įteiktas „Lietuvos fotografijai“ (dailininkas A. Augaitis, techninis redaktorius V. Zdančevičius, „Vagos“ leidykla ir K. Poželos v. spaustuvė) ir LTSR Ministrų Tarybos Valstybiniam spaudos komitetui už geriausią ekspoziciją Tarptautinėje parodoje⁶⁷.

Tarptautiniai knygų forumai mūsų šalyje išplečia knygų eksponavimo horizontus ir padeda tarybiniais leidėjams geriau susipažinti su pasaulinėmis tendencijomis knygų leidyboje, apipavidalinime ir t. t.

Tarptautinės knygų parodos Leipcige

Tarptautinės knygų parodos Leipcige nuo seno žinomos pasaulio knygų lei-

dėjams. (1914 metais įvyko I tarptautinė knygų paroda, II-oji — 1927 m.⁶⁸).

⁶⁰ Į lietuviškos knygos dienas.—„Vakarinės naujienos“, 1967, liepos 21.

⁶¹ 39 lietuviškos knygos diplomai.—„Tiesa“, 1967, liepos 25.

⁶² Tarptautinės parodos diplomai už lietuviškas knygas.—Leid.: Literatūros ir meno metraštis. 1968. Kn. 10. V., 1968, p. 234—235.

⁶³ Tarybų Lietuvos spauda. V., 1967, (40) p.

⁶⁴ Всемирная книжная Лениниана.—«Советская Литва», 1970, 16 апр.

⁶⁵ Экспозиция литовской книги. В., «Минтис», 1970. 63 с.

⁶⁶ Печать Советской Литвы. В., 1970. (16) с. с. ил.

⁶⁷ *Zelvytė B.* Tarptautinė knygų paroda. 1970.—„Naujos knygos“, 1970, Nr. 6, p. 11.

⁶⁸ *Puryš A.* Lietuviškos knygos medaliai Leipcige.—„Tiesa“, 1965, liepos 27.

Į III tarptautinę knygų parodą 1959 m. devizu „Leidyklų veikla kovoje už taiką“ pateko apie 360 naujausių Tarybų Sąjungoje išleistų knygų⁶⁹. Parodos leidinyje jų aptarimui skirta apie 30 puslapių⁷⁰. Leipcigo miesto magistras pateikė geriausias knygos meno ir grafikos kūrinius apdovanojo aukso, sidabro, bronzos medaliais. Medaliai buvo skiriami ir leidykloms bei spaustuvėms už puikų poligrafinį atlikimą. Iš ekspozicijos išrinkti lietuviškų leidinių (A. Baranauskas „Anykščių šilėis“, dailininkas V. Valius; lietuvių liaudies pasaka „Saulės vaduotojas“, iliustratorė A. Makūnaitė ir kt.) aukščiausio įvertinimo susilaukė Vytautas Jurkūnas už medžio raižiniais iliustruotą K. Donelaičio knygą „Metai“⁷¹. 1960 m. dailininkui buvo įteiktas tarptautinės Leipcigo parodos sidabro medalis⁷². Už poligrafinį knygos atlikimą bronzos medaliu apdovanota Kauno K. Poželos v. spaustuvė.

1965 m. liepos 3 — rugpjūčio 8 dienomis Leipcige vyko IV tarptautinė knygų paroda. Jos devizas — „Ateitis priklauso ne bombai, o knygai, ne karui, o taikai“ (V. Hugo)⁷³. Parodoje 44 šalių knygų leidėjai stengėsi iškovoti poligrafinio atlikimo ir knygų apipavidalinimo laurus. Pasirodė parodai skirtų leidinių⁷⁴. Tarptautinė knygų paroda dar skirstėsi į eilę smulkesnių parodų. Socialistinių ir kitų šalių bend-

ros parodos leido geriau susipažinti su nacionaliniais knygų leidybos pasiekimais, atskirą grupę sudarė meninių albumų ir mokslinės-techninės knygos parodos. Tarybinių leidinių ekspozicijoje buvo apie 20 lietuviškų knygų, iliustruotų V. Jurkūno, A. Kučo, V. Valiaus, S. Krasausko ir kitų lietuvių dailininkų. Iš broliškų respublikų knygų tarpo lietuviškos pasirodė geriausiai. Vienintelį Tarybų Sąjungai aukso medalį už meninį apipavidalinimą ir poligrafinį atlikimą gavo lietuviška knyga — dailininko Algirdo Steponavičiaus iliustruota K. Kubilinsko „Varlė karalienė“⁷⁵ (išspausdinta K. Poželos v. spaustuvėje Kaune). Sidabro medaliu apdovanotas A. Kučas už iliustracijas Žemaitės „Marčiai“, bronzos medaliu — S. Krasauskas už E. Mieželaičio knygą „Žmogus“ (išleista Maskvoje, rusų k.). Specialiu diplomu pažymėta dar viena lietuviška knyga — A. Makūnaitės iliustruota lietuvių liaudies pasaka „Gulbė — karaliaus pati“.

Į V tarptautinę knygos meno parodą Leipcige 1971 m. pateko 60 gražiausių Tarybų Lietuvos leidinių⁷⁶. Dvi „Vagos“ leidyklos knygos viename iš sunkiausių konkursų — vaikų knygos konkurse — laimėjo aukštus apdovanojimus. Tai A. Liobytės „Pasaka apie narsią Vilniaus mergaitę ir galvažudį Žaliabarzdį“, sužavėjusi visus dailininkus B. Žilytės betarpišku meniniu sprendimu, paprastumu ir aiškumu —

⁶⁹ Праздник социалистической книги.— «Полиграфическое производство», 1959, № 9, с. 15—16.

⁷⁰ Internationale Buchkunst.— Ausstellung, Leipzig, 1959. (Leipzig, 1959), p. 189—220.

⁷¹ Награды советским мастерам книги.— В сб.: Искусство книги 1958—1960. Вып. 3-ий. М., 1962, с. 299—301.

⁷² Sausio 16 dieną... (Kronika).— Leid.: Dailė. V., 1960, p. 32.

⁷³ Apdovanojimai tarybiniais knygos meno meistrams.— „Tiesa“, 1965, rugs. 23.

⁷⁴ Каталог выставки произведений советских и зарубежных художников, участников Международной выставки искусства книги в Лейпциге. (3 июля — 8 авг. 1965 г.) М., 1965. 47 с.; 16 ил. л.; Internationale Buchkunst.— Ausstellung, Leipzig, Leipzig, 1965, 518 p. su ilustr.

⁷⁵ Успех литовской книги.— «Советская Литва», 1965, 26 авг.

⁷⁶ Gudanečas N. Lietuviška knyga Leipcige.— „Vakarinės naujienos“, 1971, kovo 27.

apdovanota aukso medaliu (1971 m. už šią knygą dailininkei įteikta LTSR Valstybinė premija). Bronzos medalis atiteko K. Jakubėno „Abėcėlei“, kurią iliustravo B. Leonavičius. Režisierių kataloguose buvo iš-

spausdintos ir kitų dailininkų — A. Skirutytės, S. Krasausko, A. Au-gaičio darbų reprodukcijos.

Leipcigo parodos Tarybų Lietuvos knygai buvo tarsi pirmas žingsnis į aukštus apdovanojimus.

Tarptautinės vaikų knygų iliustracijų bienalės Bratislavoje

I Tarptautinė vaikų knygų iliustracijų bienalė („BIB-67“) suorganizuota Bratislavoje 1967 rugsėjo 8 d. Bienalėje dalyvavo 25 šalių atstovai. Tarybų Sąjunga pristatė 35 dailininkų darbus (apie 300 grafikos darbų) ir virš 60 knygų vaikams, specialiai parodai išleido keletą bukletų⁷⁷. Lietuva, ap- lenkdama broliškas tarybines respub- likas, pateikė daugiausia knygų, iliust- ruotų talentingų dailininkų: A. Makū- naitės, A. Steponavičiaus, B. Žilytės, A. Surgailienės, S. Valiuvienės ir M. Ladigaitės⁷⁸. Eksponuotos K. Boru- tos „Dangus griūva“, A. Vienuolio „Užkeiktieji vienuoliai“, K. Kubilins- ko „Varlė karalienė“ ir kitos „Vagos“ leidyklos knygos.

Žiuri atrinko geriausius darbus ir pak- širstė apdovanojimus — Grand Prix ir 20 tūkstančių kronų premiją (atiteko japonų dailininkei Yasuo Segavai) ir penkis „Aukso obuolius“ su premijomis po 10 tūkstančių kronų⁷⁹. Vienas iš tų „obuolių“ atiteko lietuvių daili- ninkui Algirdui Steponavičiui už iliust- racijas K. Kubilinsko knygai „Varlė

karalienė“⁸⁰ (jau apdovanotai auksu Leipcige). Bratislavos prizas pradžiugi- no ne tik iliustracijų autorių, bet ir visus lietuvių knygos mylėtojus. Jei dar pridursime, kad žiuri patiko daili- ninkės B. Žilytės darbas (A. Liobytė „Pabėgusi dainelė“, Vaga, 1966) ir bu- vo siūloma taip pat įvertinti jį „Auk- so obuoliu“⁸¹, tai iš karto aišku, kad lietuviškos knygos vaikams tikrai pri- lygsta pasauliniams gražiausių knygų etalonams. Bienalės dalyviai stebėjo- si aukštu lietuvių grafikos lygiu, ori- ginalumu, meniniu brandumu. Dau- geliu lietuvių iliustracijos vaikų kny- goms buvo savotiškas atradimas, todėl su apgailėstvimu buvo kalbama apie nepakankamus įvairių šalių meninio gyvenimo kontaktus.

Po dviejų metų, susirinkusi į II Tarp- tautinę vaikų knygų iliustracijų biena- lę, žiuri nedvejodama „įridino“ „Auk- so obuoli“ į dailininkės Birutės Žily- tės rankas už iliustracijas J. Rainio knygelei „Aukso sietelis“⁸², nors į Bratislavos prizus pretendavo net 33 šalių atstovai⁸³.

⁷⁷ Биеннале иллюстраций Братислава. (BIB-67). Каталог произведений советских художников. М., 1967. 42 с. с ил.;— Иллюстраторы народной поэзии для детей. (М., 1967). (20) с. с ил.; Правдичева Т. Детская книга в СССР. (М., 1967). (20) с. с ил. Авт. указан на с. (10).

⁷⁸ „...Tarptautinė knygos vaikams iliustracijų paroda...“— Leid.: Literatūros ir me- no metraštis. 1968. Kn. 10. V., 1968, p. 216—217.

⁷⁹ Galvenis J. Algirdui Steponavičiui—„Aukso obuolys“.—„Gimtasis kraštas“, 1967, spalio 5.

⁸⁰ A. Steponavičiui—„Aukso obuolio“ prizas.—„Pergalė“, 1967, Nr. 10, p. 178—179, su nuotr.

⁸¹ Druktenis A. Iš vaikų knygų pasaulio.—„Naujos knygos“, 1969, Nr. 1, p. 12.

⁸² Ролл Д. «Кому пришла...» — «Детская литература», 1970, № 3, с. 40—42.

⁸³ Горяев В. Биеннале иллюстрации в Братиславе 1969.— «Детская литература», 1970, № 3, с. 32—39.

Du prizai paeiliui tokiamo svarbia- me renginyje, kaip Tarptautinė vaikų knygų iliustracijų bienalė, dar kartą patvirtina, kad Lietuvos dailininkai turi savitą braižą, kuris suprantamas ir aukštai vertinamas užsienyje. Dailininkas A. Steponavičius, aiškindamas sėk- mės paslaptis sako, kad: „jos, gal būt, slypi mūsų grafikos tradicijose. Be to, kas dieną ir kas valandą visi mokomės iš liaudies meno. O jo — tokio savito ir originalaus — mums ne viena tauta gali pavydėti. Dar vienas dalykas — kūrybinė aplinka leidyklose, kurios skatina mūsų ieškojimus“⁸⁴.

1971 metais Bratislavos bienalei skir- tame reprezentaciniame leidinyje buvo išspausdinti prizininkų A. Steponavi- čiaus ir B. Žilytės darbai⁸⁵. Ekspонатų tarpe vėl buvo lietuviškų knygų, ta- čiau šį kartą nė viena negavo aukšto apdovanojimo, nors tai nereiškia, kad pablogėjo knygų leidyba, iliustravimo kokybė. Tiesiog labai daug gražių kny- gų pasaulyje ir jų užmiršti negalima („Aukso obuolį“ iš III tarptautinės vai- kų knygų iliustracijų bienalės į Tarybų Sąjungą pargabeno ukrainiečių daili- ninkas V. Golozubovas).

Lietuviškos knygos kitose tarptautinėse parodose

1968 metais Leipcige vykusioje tarp- tautinėje vadovėlių parodoje dalyvavo virš 80 šalių leidyklos. LTSR pedagogi- nės literatūros leidyklai „Šviesa“ įteik- tas vienas iš 6 garbės diplomų, iško- votų Tarybų Sąjungos, už B. Masaity- tės vadovėlių „Rusų kalbos elemento-

rius“, skirtą III klasei, dailininkas K. Juodikaitis⁸⁶.

1969 m. Tarptautinėje universitetų ir mokslų akademijų leidinių bienalėje Bolonėje (Italija) aukso medaliu apdo- vanotas E. Laucevičiaus albumas „Po- pierius Lietuvoje XV—XVIII a. a.“, kurį išleido „Minties“ leidykla⁸⁷.

*

Parodų leidiniuose, bukletuose, pro- spektuose, kurie čia buvo minėti, ran- dame tik nedidelę dalį statistinių duo- menų apie Tarybų Lietuvos knygų lei- dybos vystymąsi. Pagrindinis jų tiks- las — patraukti lankytojus savo api- pavidalinimu, iliustracijomis, spalvo- mis, juos sudominti, o ne teikti išsa- mią informaciją apie eksponuojamus leidinius. Tai parodų katalogų uždavi- nys, kurie paprastai leidžiami keliomis kalbomis. Geriausias pavyzdys — puikiai poligrafiškai ir dalykiškai atliktas lietuvių vaikų knygų parodos Berlyne

katalogas (žr. aprašą Nr. 53). Deja, apie kitus katalogus to negalima pasakyti. Reikia tikėtis, kad ateityje parodų or- ganizatoriai dar daugiau dėmesio skirs parodų katalogams, ir jie iš tikrųjų taps parodos veidrodžiu.

Matyt, būtų pats laikas atkreipti dė- mesį ir į nuolatinę informaciją respub- likinėje spaudoje apie parodas, kuriose eksponuojamos lietuviškos knygos, nes tai svarbus kultūrinio gyvenimo faktas.

Per 1940—1972 metus daugiau kaip 150 lietuviškų leidinių (pradedant nuo

⁸⁴ Galvenis J. Algirdui Steponavičiui — „Aukso obuolys“ — „Gimtasis kraštas“, 1967, spalio 5.

⁸⁵ Bienале иллюстраций Братислава. Чехословакия. '67 '69. Bratislava, „Mlade leta“, (1971). 275 p. su iliustr.

⁸⁶ Indriulaitis A. Knygos meno dovanos. — „Literatūra ir menas“, 1969, birž. 14, p. 9.

⁸⁷ «Книге Э. Лауцвявичюса...» — «Книжное обозрение», 1969, 14 ноября, с. 12.

1957 м.) apdovanoti Visasąjunginių konkursų ar TSRS Liaudies Ūkio Pasiekimų Parodos diplomais. Sėkmingi lietuviškų knygų startai ir Pabaltijo konkursuose. 1971 metais lietuviškos knygos iškovoję aukščiausią prizą — Estijos TSR Ministrų Tarybos dovaną

Maskvos Valstybinis
kultūros institutas

„Pabaltijo Ekslibris“. „Aukso obuoliai“, visų spalvų medaliai, prizai ir diplomai įrodo, kad lietuviška knyga susilaukė plataus pripažinimo, kad ji lygiuojasi į vieną eilę su geriausiomis pasaulio knygomis.

Įteikta
1973 m. vasario mėn.

КНИГИ СОВЕТСКОЙ ЛИТВЫ НА МЕЖДУНАРОДНЫХ И ЗАРУБЕЖНЫХ ВЫСТАВКАХ И КОНКУРСАХ 1940—1972 Г.Г.

ВАНДА СТАРКУНАЙТЕ

Резюме

Литва вступила на путь социализма в 1940 году, но полиграфическая промышленность своей продукцией может гордиться с гораздо позжего периода, середины шестого десятилетия. Расцвет издания книг и не мог начаться раньше, ибо начавшаяся Великая Отечественная война разрушила все планы и замыслы; много времени ушло на освобождение и восстановительные работы. В 1950 году книжная продукция своим количеством, 1.073 названия книг, уже достигла довоенного уровня (в 1938 году издано 1.299 книг). Книги иллюстрируют лучшие художники республики.

Все выставки характеризуются по двум признакам: выставки-конкурсы и неконкурсные — репрезентационные выставки. Есть попытка последние разделять и характеризовать в более мелких группах.

Литовские книги выставлены во время декад культуры и искусства для ознакомления участников декады с искусством, обычаями литовского народа, его достижениями в области народного хозяйства, культуры, просвещения на выставках в Познани (ГНР) — 1957 г., Румынии — 1958 г., Эрфурте (ГДР) — 1965 г., Катаки (Индия) — 1968 г., Улан-Баторе (МНР) — 1970 г. На международных ярмарках промышленности и торговли наряду со стан-

ками, разными машинами и другими изделиями Литва выставляет и книги. Например, в 1968 году в Лондоне вниманию посетителей выставлено даже сто литовских книг. На Лейпцигских ярмарках литовские книги были выставлены в 1957, 1966, 1967, 1972 гг., в Варшаве — 1963, 1965, 1967, 1968 г.г., в Познани — 1972 г., в Сантьяго — 1972 г. На всемирных выставках «ЭКСПО» в Монреале в 1967 году и в Осаке в 1970 году тоже выставлялись книги литовских издательств.

Много труда при подготовке выставок вложило всесоюзное объединение «Международная книга». Благодаря им, литовская книга представлялась в Индии (1957 г.), Лондоне (1957 г., и 1960 г.), Румынии (1964 г.), Чехословакии, Копенгагене (1965 г.). Шесть литовских книг выставлялись в 1964 году в Праге на международном совещании по вопросам эстетического воспитания детей.

Общество друзей и культурных связей с зарубежными странами Литовской ССР в 1968 году организовало выставку литовских книг и сувениров в Уругвае, а в 1972 году, в связи с Международным годом книги, во Францию, Бельгию, Австрию, Австралию и социалистические страны высланы комплекты книг.

Библиотеки, основные хранителиклада человеческой мысли, иногда тоже устраивают за рубежом свои экспозиции. В 1972 году Республиканская библиотека Литовской ССР организовала обильную и красочную выставку литовской детской литературы в Берлине, исчерпывающую выставку библиографических изданий в Софии. По инициативе Центральной библиотеки АН Литовской ССР в 1972 году в Варшаве выставлялись литовские научные книги.

В отдельности охарактеризованы выставки-конкурсы, так как на них высоко оценена работа оформителей, иллюстраторов книг, работников полиграфии Литовской ССР. Только из Москвы, с выставки международной книги, посвященной 50-летию Октябрьской революции, в Литву привезено 39 дипломов; в 1970 году «Фотография Литвы» на выставке книги, посвященной 100-летию со дня рождения В. И. Ленина, получила высшую награду —

диплом «Ивана Фёдорова». На международных выставках книг в Лейпциге в 1959, 1965, 1971 г.г. литовские книги завоевали 2 золотые, 2 серебряные, 3 бронзовые медали, 1 специальный диплом. И еще один триумф — на международной выставке иллюстрированных детских книг в Братиславе в 1967 и 1969 г.г. литовские книги получили два приза «Золотое яблоко».

На международной биенали изданий университетов и Академий Наук в Болонии (Италия) в 1969 году жюри опять оказалось «щедрым» — золотая медаль вручена за атлас Э. Лауцявичюса «Бумага в Литве в XV—XVIII в.в.»

Вся эта широкая география экспонирования и награждения доказывают, что вырос талант литовских художников-иллюстраторов, улучшились издания, продукт полиграфической промышленности, и эта продукция соответствует всемирным требованиям.

THE BOOKS OF SOVIET LITHUANIA AT THE INTERNATIONAL EXHIBITIONS AND COMPETITIONS 1940—1972

VANDA STARKŪNAITĖ

Summary

The industry of Lithuanian polygraphy may be proud of its production from the middle of the sixth decade. A great part of such achievement belongs not only to the technical equipments but to the painters — book illustrators as well.

Exhibitions of books are described according to two types: competition exhibitions and representational (non-competition) exhibitions. The latter is divided and discussed more in detail according to the type of organizing: books exhibited in cultural and art decade (Poland, Romania, GDR, Mongolia, India), books exhibited at international industry and commerce fairs, world „EKSPÓ” exhibition, or according to organizations: allied unification „Mezdunarodnaja kniga”, Society of cultural relations with foreign countries or the biggest libraries

of republic sometimes organizing their exhibitions abroad.

There were separately discussed exhibitions-competitions because the works of Soviet Lithuanian polygraphers, book illustrators, designers were highly appreciated.

At the International Book Exhibition in Moscow devoted to the 50th anniversary of the Great October Socialist Revolution Lithuania won 39 diplomas. International Book Exhibition devoted to the 100th year anniversary of Lenin's birthday had awarded „Lithuanian Photography” with „Ivan Fiodorov” diploma.

In Leipzig at the International Book Exhibition (1959, 1965, 1971) Lithuanian books were awarded with 2 gold, 2 silver, 3 bronze medals and one special diploma.

A diploma was got at the International Text-book Fair in Leipzig 1968. At the Interna-

tional Exhibition of publications of Universities and Academies of Sciences in Bologna (Italy, 1969) E. Laucevičius won gold medal for his atlas „Paper in Lithuanian in XV—XVIII centuries“.

In 1967 and 1969 at the International Exhibition of Children Book Illustrations in Bratislava Lit-

huanian books „Frog Queen“ by K. Kubilinskas and “Golden Sieve“ by J. Rainis were awarded the first prizes and painters A. Steponavičius and B. Žilytė got prizes of “Gold Apple“.

Wide geography of exhibitions and rich appraisals show the growth of book art in Soviet Lithuanian.